

Gáz van...?

Teherautó tolat a havas kapuzhoz. Rakodója bújik a metsző szélből. Csendes Ferenc és Lorenz Sándor a platóhoz tolja a palacktartó talicskát. Legörgetik a nehéz palackot, és betolják az udvarra. Gázt vezetnek Kisteleken. Az utcán keresztbe-hosszába mély árkok. Most arasznyira fagyva benne a víz. Korábban többször mebuggyant a szerelők gumicsizmája. Nem éppen irigylésre méltó munka. Faggyal, hóval, jéggel birkóznak Antal Istvánék is.

Szabó László, a DÉGÁZ szegedi üzemének vezetője mondja:

— Kistelekre tavaly elvittük a gázt. Harminchat lakásban már azzal tüzelnek. A többire is megegyeztünk.

— Határidőt is szabtak?

— Erre az évre ígértük száz házhoz a bekötést.

— A faluban mást mondanak?

— Menet közben változtak a dolgok.

Kéréssel házalták végig februárban az utcákat a kisteleki tanácsstagok. Csak akkor lesz gázuk, ha segítenek a tanácsnak. Házként négyezer forintért eljön az utcájukba a vezeték. Aki hamarabb fizet — gyorsabban kap. Az emberek töltötték a csekkeket. Mindenki számolt-kalkulált — ennyiért megéri. A lakás belső munkálataira ad kölcsönt az OTP — nem fillér a kiadás, de idővel visszatérül. A tanács hét utcát jelölt, ahová a lakók a maguk pénzén viszik el a gázt. A fűtés kezdetére kapták az ígéretet — akkorra mindenhol begyújthatnak a konvektorokba.

Elindul a lavina...

Róza Lajosné egy kazal levelet mutatna, ha kellene, s azt mondja, úgy járt a tanácsra, mint cukorra a légy.

— Muszaj volt?

— Sok pénzünk állt már benne, az uram rokkantnyugdíjas, telt az idő, sehol semmi. Mi nyárra kértük a bekötést, mert a tanács tag azt is fölírta, ki mikorra szeretné a munkát. Jött is a papír, amikor kértük. Nem láttunk semmi mozgást szeptemberig. Novemberben vonultak föl a gázosok.

— Mennyit fizettek összesen?

— Majdnem harminchétezer forintot, de végül venni kellett tétlre is tűzrevalót. Fél éjszakákat fagyoskodtunk a fatelepen, mire kaptunk.

— Miből gondolták, hogy még ősszel bevezetik a gázt?

— Falugyűlésen mondták.

Ott József tanácselnök nem is tagadja:

— Elindítottuk mi idejében ezt az ügyet. Ígérték: a fűtés megkezdésére bekötik a gázt, ahová vállalták; köztük abba a hét utcába is, amelyet a lakók fizettek.

A tanács két megoldás közül választhatott. Vagy állami támogatással, vagy a lakók hozzájárulásával vezették a gázt. Aki tavaly szereltette, meglovagolták szerencsésüket, mert nekik nem került pénzbe az utcai vezeték. A DÉGÁZ kifizette helyettük. Azt beszélik a faluban, ezt csak a bennfentesek tudták. Nem tudni, de az biztos, a múlt télen 36 lakásban már gázzal fűtöttek, köztük néhány „módosabb” ember szobájában is. Úgy határozott a testület, a Kossuth utca egyik oldalán költik az átlag egymillió forintját, ott az orvosi rendelő, a szolgálatot ház, bölcsőde, gimnázium.

Kalapol a tanács...

A főút másik oldalán kalapolt a tanács.

— Végül hány családhoz jutottak el a gázszelők?

— Hét utcában 200-an fizették be a kért összeget — válaszol a tanácselnök.

— Becsapottnak érezhetik magukat?

— Voltak szervezési hibák. A tanács vállalta a közvetítést a lakosság és a DÉGÁZ között.

— Az ígéret, hogy összesen gázzal fűthetnek, nem volt megalapozott?

— Dehogynem. Mindenki így hitte.

— Akkor miért nem lépett föl a tanács, mint megrendelő a határidő betartásáért?

— Nagyon gubancos ügy ez... Elég jóban vagyunk a vállalat... Akkor se járunk jobban, ha bírósághoz fordulunk. Attól még nem ég a gáz...

— A lakosság kérése parancs, főleg ha a zsebére megy a játek...

— Rengeteget tárgyaltunk, az országgyűlési képviselő is járt kint. Végül aztán év végére módosítottuk a megállapodást.

Közben fiatalasszony türelmetlenkedik az elnök szobája előtt. Elnézést kér — benyit — de a gyereke otthon egyedül van a Molnár János utcai lakásban, ahol nagy a fölfordulás, szerelik a gázt. Nem tudnak fűteni, a

TÜZEP-nél napok óta nincs szén... és a szerelők bent melegszenek az autóban.

Kint fagyot vág a decemberi szél, aki csak teheti, otthon marad, vagy ha nagyon muszaj, feje búbjára burkolózik a nagykabátba. A falu egyik része olyan, mint az elhagyott csatár. Árkok mindenfelé, csődarabok me-redeznék ijesztően a hó alól. Egy teherautóra recsegő, havas kábel raknak az Ede és a Damjanich utca sarkán. A Molnár János utcában a szerelők káromkodnak; az egyik utca a falu szélén, a másik a közepén, a harmadik pontosan az ellenkező oldalon. Nem tudni, miért nem lehetett egymás mellett a hét.

Utólagos telefon...

Szabó László: — Október 13-án vonultunk föl először, azóta dolgozunk, közben máshová is eljártunk. Baján voltunk ünnepeken, Szegeden — dolgozni. A tanács írásban szeptemberben rendelte meg a gázvezetést, ami alapos munkát kíván. Amit befizettek, az előlegezett összeg, a munka végén készítjük el a számlát, akkor derül ki a végső ár.

Tóth János, a DÉGÁZ kisteleki műszaki átvevője: — A falu föl van háborodva. Engem állandóan zaklatnak az emberek, azt hiszik, a magam zsebére teszem el a pénzt. Amit beszédek, csekem van róla. Abban a 36 lakásban, ahol kisiparos szerelte a belső vezetékét, oda eleinte nem jutott nyomászabályzó. A tavasszal mindenki megkapta az ígéretet, hogy bárki elvégezheti a belső szerelést, akit a vállalat elfogad. Most nem akarják kifizetni a vállalatnak az óraszerelési díjat, azt az 5–800 forintot. Azt mondják, így is jóval többet költöttek, mint aki a vállalatnál csináltatta, s azoknak nem kell külön fizetni a szabályzó bekötéséért... Azért is engem okolnak, hogy a Molnár János utcát nem húzta végig a papíron a tervező, s most az a szakasz későbbre marad. A meg-egyezés arra is szolt... Már fáj a fejem, ha mondják: gáz van... gáz van...?

Epilógus: végül is meggyulladt a gáz, karácsonyra. Az öröme a kisteleki utca kínálja a példát. Egy pörgekalapos magyarazza, hidegtől piros orrú komájának: hozzám később jöttek a szerelők, mégis hamarabb gyűjtöttem lángot.

Sunyi mosolya akár summázat is lehet...

MAJOROS TIBOR

Álláspontok

HÖKÖM időnként vizslató pilantásokat vetett a történelemre. Szívós kitartással igyekezett föl-tárni a históriává merevedett múlt leglényegét. Sorra elvonultak előtte a tények: időszakonkénti békék, korlátozott tartamú háborúságok, győzelmek, vereségek, romok, alkotások. Valamint korszakonként mindig egy ló. Rajta innen semmi. Túlfelén el- lenben óriási tolongás.

Nem sokkal később HÖKÖM is ott szorongott.

1.

FÉKOM egy ideje azt kutatta, mi található a lovon innen. Óvatos volt, megfontolt, vala- mint — a körülményekhez ké- pest — ravasz.

Tulajdonképpen csak akkor ha- tározta el magát a cselekvésre, amikor a ló túlfelén, megpillan- totta HÖKÖM-öt.

— A tanulságok — jegyezte meg. — Most az a legfontosabb, hogy mindenekelőtt levonjuk a tanulságokat.

S maga is meghökkent kissé, amikor látta, hányan és meny- nyire egyetértettek vele.

2.

HÉ is megjelent a színen. HÉ egyáltalán nem volt a szavak embere, azonkívül veleszületett képességei huzamosan távol tar- tották az elmélettől is.

— A tanulságokat meg két örökíteni — mondta. — Hogy látva lássák. Egy szobor kék. Az olyan szemebetetsző.

3.

BUMM a gyors észjáratauk közé tartozott, azon nyomban torkon ragadta a kínálókozó le- hetőséget.

— Mélységesen egyetérték — állt föl. — S vétek lenne akár csak egy napig is megrekednünk a pusztá lehetőségégnél. Itt tettek- re van szükség. Rögtön, azonnal. Adjunk tehát máris megbízást valakinek a ló megmintázására. — Lóra? Miféle ló megmintá- zására? — kérdezték innen is, amonnan is.

BUMM magabiztosan mosoly- gott. Ő ugyanis itt állt. A ló túl- fele egyelőre még odaát volt.

4.

NONO nem igényelt külön ma- gyarázatot.

— Am legyen — mondta. — Adjunk valakinek megbízást a szobor, azaz hogy a ló megmin- tázására. De kinek?

Kérdése elevenbe talált. Mély- séges csönd támadt. A körülál- lók arcán kiütközött a tüprengés. Nem mintha nem tudták volna, kinek kéne kapni a megbízást — mindenkinek megvolt a maga jelöltje —; várták azonban a le- geslegkedvezőbb lélektani pillan- natot.

NONO megpróbálta áthidalni a csöndet.

— Hogy kit bízunk meg, ugye, az utók is nagyban függ, külső formáit tekintve milyen legyen a szoborról emelendő ló? Ilyen- e vagy amolyan?

— Az utóknak dolgozunk — vágott közbe hirtelen NN, aki-

nek volt ugyan teljes neve, ám azt egyelőre (részint tudatos ön- érdekéből, részint tisztázatlan in- dokú szeméremből) igyekezett eltitkolni.

— A dolog nem ilyen egyszerű — mondta higgadtan NONO. — Elvégre ki tudhatja, milyen lesz majd az utókor ízlése? Egyál- talán: erkölcsös-e, megalapo- zott-e, tudományos-e, ildomos-e e tekintetben máris felelőtlen fel- tételezésekre bocsátkozunk?

MI-MIND kért szót.

— A ló azért ló, úgy ló, ahogy ló...

MI-VISZONT érdes udvarias- sággal félbeszakította:

— Pokolba a természeti hűség- gel! Itt egy bizonyos konkrét tar- talmat hordozó gondolati kon- cepció művészi tömörítéséről van szó! Torkig vagyunk már az egy-az-egyben való reproduká- ciókkal!

5.

Miután az esztétikai vonatko- zású ellentétek egyeztetése kilá- tástalannak tűnt, a szemben álló felek más területeken próbálták a közöttük sötétlő szakadékot el- mélyíteni.

HÁT-AZTÁN így érvelt:

— Ideje szakítani az álroman- tikával! Nincs szükség torzítá- sokra, hamisításokra! Hosszú tá- von le kéne már számolni az il- lúziókkal, nemde?

— Hát rébb az agarakkal! — kiáltotta EZT-MÁR-AZÉRT- MEG-SE. — Van egy bizonyos határ, ahol, egy bizonyos határ, amelyen túl...

Am mielőtt összeverekedtek volna, közbelépett NA-NA-NA.

— Gondolkozzunk, emberek. Gondolkozzunk.

6.

UTÓLAG konkrétan föl- tette a kérdést: — Tulajdonképpen mi- ről is folyik itt a vita, kérem?

TÖBBEN pedig: — Tényleg: miről?

— Ha jól érttem, szeretnék valami olyasmit megvalósítani, ami mindannyiunk egyetértésével találkozhat — vetette közbe ta- goltan KESŐBB.

A kialakult szokásoknak meg- felelően most VÉGÜL következ- tett.

— Elvileg, azt hiszem, az ég- világon semmi akadálya nincs annak, hogy az itt fölvetődött javaslatok megvalósuljanak. A leoptimalisabb megoldás persze az lenne, ha minimum két szob- rot csinálhatnánk, de inkább ta- lán hármat. Egy ilyet, egy olyat, meg egy amolyan is. Am, mint tudják. Ezért azt javaslom, hogy...

7.

Záróakkordként feketekévé, mustáros debrecenit, Kőbányai világot hordtak körül. SZIN- TÉN-JELEN előbb a feketét it- ta meg, utána látott neki a deb- receninek. A kenyér kissé szik- kadt, állapította meg, majd be- lemártotta a kolbász harapástól már sebzett végét a mustár sár- ga masszájába. A sört csak ak- kor kóstolta meg, mikorra vég- zett az első adaggal, és neki akár látni a második pár debre- ceninek is.

Közben foglalkozásszerűen járt az agya. Vizslató pillantása mint- egy átlénygítette a dolgokat: a tények így jelenségekké össze- állva, sőt már-már folyamattá rendeződve úsztak el előtte.

A feltárt lényeg fókuszában pedig ott állt a ló. SZINTÉN- JELEN nem szeretett kilógni a sorból. Lassan, komótosan átbak- tatott ő is a túlfelére.

PAPP ZOLTÁN

Karácsonyi tárlat

Juhász Gyula ismeretlen cikke

Kedves szegedi hagyományt újított föl tavaly a Bartók Béla Művelődési Központ: helyi művészek alkotásaiból karácsonyi tárlatot rendezett. A művelődési központ idei, im- már második tárlata decem- ber 31-ig várta a látogatókat. Az egykori karácsonyi tárla- tokon nyert a művész, nyert a közönség. Az alkotó „soron kívül” szerepelhetett és adha- tott el, a vásárló kedvezményes áron juthatott a kiállított műtárgyakhoz. Ma sincs más- ként.

Az 1920-i karácsonyi tárla- tot Juhász Gyula ismertette az SZDP szegedi lapjában, A Munka december 24-i, pénteki számában. A cikk aláírás nél- küli, de nincs kétségünk afe- lől, hogy Juhász tollából való. Bizonyítékul szolgálhat, hogy a lap képzőművészeti kriti- káit a költő írta. Ennél is töb- bet jelent, azonban hogy a cikkben föllehetők Juhász prózájának jellegzetes stílus- jegyei. Előfordulnak a költő kedvenc jelzői (becsületes, ko-

moly, bensőséges, biztató) és a gyakori mellérendelések (eszmék és érzések, tájai és csendéletei, mélységet és finomságát). A rövid írás nem éri el Juhász prózájának a színvonalát, érezhetően „egy ülésben” készült. A cikk a kritikai kiadás 6. kötetébe tar- tozik:

621/a.

Karácsonyi tárlat a kultúrpalotában.

A kultúrpalota nagytermé- ben becsületes, komoly mű- vészi alkotásokkal jelentkez- nek szegedi és vásárhelyi képzőművészek. Mindenek- előtt Károlyi Lajos, ez a tisz- ta eszmék és érzések világá- ban élő kiváló festő, akinek önarcképei, portréi, tájai és csendéletei egy bensőséges lé- lek mélységét és finomságát mutatják, a kifejező erő szin- te tökéletesen egyszerű eszkö- zeivel. Tornyai János, Mun- kácsy méltó tanítványa, né- hány megragadóan magyar levegőjű képével szerepel, az Alföld e jeles festő-költője az

erőteljes drámaiságot is ha- tásosan tudja éreztetni. Papp Gábor muzeális értékű erde- lyi tájai mellett néhány port- réja a polgári fölfogáshoz si- muló modorával nekünk nem kedves, de Hegedűs Gyulát ábrázoló képében sok a jel- lemző készség. Dinnyés Ferenc és Bodzásy István szépen fej- lődő tehetségüket bizonyítják képeikkel, amelyekben a szí- nek pompáznak, Vlasics dol- gai is igen figyelemreméltó egyéniséget mutatnak, kivált paraszt Madonnája. Hódi Pál önarcképe, Mihály István tá- jai és Joachim József rajzai szintén sikerült művek. W. Kolhanek Mária csendéletei elmélyedő szeretetről és a tárgyak lelkének megérezésé- ről tesznek bizonyosságot. Rut- káys és Szolcsányi pasztikai művei biztató ígéretek, míg Endre Béláné (a férje egy erős csendélettel szerepel) népmű- vészeti motívumú párnái és keramikai dolgai valóságos re- mekei a népies törekvésű ma- gyar iparművészetnek. Az igen nívós tárlatot olvasóink fi- gyelembe ajánljuk.

Mi tagadás, néhány kiállító- művész nevével — Móra kife- jezésével élve — már messzi- re jár az idők hajója. Viszont Tornyai János és Károlyi La- jos műveiről írt, rövidségük ellenére is jellemző sorok, megérdemlik a művészettör- téneti kutatás érdeklődését.

APRÓ FERENC